

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดโดยชุมชน:กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดโดยชุมชน ของโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง ประชากรประกอบด้วย คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารโรงเรียนชุมชน จำนวน 5 คน และ วิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชน จำนวน 10 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ฉบับที่ 2 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนชุมชน ฉบับที่ 3 สำหรับวิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชน นอกจากนี้ยังใช้แบบสังเกตการสอนในชั้นเรียนและแบบศึกษาเอกสาร เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์ประชากรทั้งหมด การเข้าสังเกตการสอนในชั้นเรียน และการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ที่โรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)และนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นเพศชายจำนวน 6 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน มีอายุระหว่าง 31-70 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 1 คน ระดับอนุปริญญาจำนวน 2 คน ระดับปริญญาตรีจำนวน 3 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษาอยู่ระหว่าง 1-40 ปี และทั้งหมดเคยเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชนและเกี่ยวกับด้านการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-65 ปี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน

1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านการศึกษายู่ระหว่าง 5-40ปี และทั้งหมดเคยมีประสบการณ์พิเศษในการเป็นผู้นำชุมชน และเคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาเกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชนเป็นเพศชายจำนวน 8 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 35-65 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน มีประสบการณ์ การทำงานด้านการเป็นวิทยากรท้องถิ่นอยู่ระหว่าง น้อยกว่า 6 ปี ถึงมากกว่า 15 ปี เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาในด้านการเป็นผู้นำชุมชน และทางด้านการศึกษา จำนวน 8 คน ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาในด้านการเป็นผู้นำชุมชน และทางด้านการศึกษา จำนวน 2 คน

2. การเตรียมการ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น

1 การศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และแนวทางการแก้ไขปัญหาพบว่า ปัญหาของชุมชนท่าหลวง ได้แก่ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในชุมชนเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากการใช้สารเคมี ในการทำการเกษตร ซึ่งปัญหาทั้งหมดมีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อคนในชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตรและใช้สารเคมีมากเกินไป จนสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และดินมีคุณภาพต่ำให้ผลผลิตน้อย เกษตรกรประสบภาวะขาดทุน จึงทำให้ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาลงทุนและใช้จ่ายทั้งในและนอกระบบ ทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในชุมชน ส่งผลให้วัยแรงงานต้องออกไปประกอบอาชีพในชุมชนเมืองและละทิ้งถิ่นฐาน รวมถึงการทอดทิ้งเด็กและผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดตามมาโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น และปัญหาที่ตามมาอีกกับปัญหาด้านยาเสพติดคือ ปัญหาด้านอาชญากรรม การละเมิดทางร่างกาย ทรัพย์สิน และปัญหาโสเภณี

ซึ่งท้องถิ่นมีความต้องการจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยหาแนวทางการแก้ปัญหาโดยการสร้างอาชีพในชุมชน จัดระบบสหกรณ์เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจรวมถึงโครงการเก็บออมเงินในรูปแบบต่างๆ แล้วให้สมาชิกกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การรวมกลุ่มทำการเกษตรแบบยั่งยืน โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อแก้ปัญหาสังแวดล้อม

ไม่พบปัญหาในการศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

2 การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนพบว่า ชุมชนได้ประชุมร่วมกันในหลายๆฝ่าย และได้ข้อสรุปร่วมกัน เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชุมชนให้ได้ผลดีและยั่งยืนนั้น ต้องแก้ปัญหาที่คนก่อน แต่การที่จะปลูกฝังค่านิยม พฤติกรรมต่างๆ ลงไปให้กับบุคคลที่เคยปฏิบัติซ้ำๆมาเป็นเวลานานๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเจตคติต่างๆได้ยาก และอาจประสบปัญหาการขัดแย้งในชุมชนได้ วิธีการที่น่าจะได้ผลดี คือ การปลูกฝังความคิด เจตคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่ดีให้กับเยาวชน เพื่อที่ว่าเมื่อเยาวชนเหล่านี้โตขึ้นจะได้เป็นบ้ำหลอมทางกระบวนการคิด เจตคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่ดีเยาวชนรุ่นต่อไป และเมื่อเยาวชนมีกิจกรรมยามว่าง ก็สามารถทำเป็นอาชีพหรือหารายได้ระหว่างเรียน หรือเมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพในชุมชนได้ ปัญหาต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนก็จะค่อยๆหมดไป

จากแนวความคิดดังกล่าว ประกอบกับความพร้อมของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีหลากหลายอาชีพและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อชุมชนและส่วนรวมโดยไม่คิดค่าตอบแทน และความร่วมมือกันของคนในชุมชน จึงได้เกิดแนวคิดการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนขึ้น เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ ทางด้านอาชีพ สังคมและวัฒนธรรม เป็นที่รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียน และสืบทอดต่อไป

ไม่พบปัญหาในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาใน ชุมชน

3 การศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน

จากการศึกษาแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนพบว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนนั้นเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจากขั้นตอนการทำงานจริงตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ เนื้อหาที่จัดการเรียนการสอนจะครอบคลุมทั้งในด้านวิชาชีพ สังคม วัฒนธรรม ศีลธรรมอันดี ให้ตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สามารถสร้างอาชีพที่มีรายได้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ มีสุขภาพที่ดี เอาใจใส่ดูแลรักษาสภาพแวดล้อม อันส่งผลโดยตรงต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้นแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนจึงมี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สังคม จิตใจ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และสุขภาพ โดยทุกวิชาจะสอดแทรกเป็นหน่วยการเรียนรู้ในวิชาหลักที่เรียนในโรงเรียนปกติ คือ แทรกอยู่ในวิชา สังคม ศิลปะ งานประดิษฐ์ งานช่าง กลุ่มการทำงาน ภาษาอังกฤษ และพุทธศาสนา ให้กับนักเรียนโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาและโรงเรียนจรัลวิทยา โดยวัดผลประเมินผลเป็นคะแนนเก็บรายจุดประสงค์ระหว่างภาคเรียน ให้กับครูประจำชั้น ประจำวิชา เพื่อไปรวมกับจุดประสงค์อื่นๆในวิชาที่เรียนในโรงเรียน ส่วนวิชาอื่นๆจะสอนให้กับนักเรียนชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 1 – 3 ในชั่วโมงอิสระและชุมนุมและสอนเพิ่มเติมในวันเสาร์ ซึ่งในวันเสาร์จะเปิดสอนให้กับเยาวชนและผู้สนใจเข้ามาศึกษาวิชาชีพต่างๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายนอกจากค่าวัสดุฝึกเท่านั้น

ปัญหาที่พบคือบางวิชามีเนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับวิชาที่นักเรียนเรียนที่โรงเรียนประจำของตนเองซึ่งจะประสบปัญหาในการวัดผลประเมินผลนำไปเป็นผลการเรียนในปลายภาคเรียนทางโรงเรียนชุมชนจึงแก้ไขปัญหาโดยจัดให้นักเรียน เรียนเฉพาะในวิชาที่สอดคล้องกับกลุ่มสาระที่นักเรียนเรียนอยู่ และสามารถนำผลการเรียนที่โรงเรียนชุมชนไปใช้วัดผลประเมินผลในปลายภาคเรียนได้เท่านั้น ส่วนวิชาชีพอื่นๆจะสอนให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในชั่วโมงอิสระและชั่วโมงชุมนุม และสอนเพิ่มเติมในวันเสาร์

4 การหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณ

จากการศึกษา การหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณพบว่า บุคลากรของโรงเรียนชุมชนประกอบด้วย ฝ่ายบริหารจำนวน 5 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นชาย 1 คน และผู้ช่วยผู้บริหารเป็นชายทั้งหมด 4 คน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน 10 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 2 คน มีนักเรียนและผู้สนใจผลัดเปลี่ยนกันมาเข้ารับความรู้ประมาณภาคเรียนละ 300 คน ซึ่งทรัพยากรด้านบุคลากรทั้งหมด เป็นคนในชุมชนซึ่งมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพสาขาต่างๆ และร่วมกันก่อตั้ง บริหารงาน ทำหน้าที่สอนในวิชาต่างๆ โดยไม่คิดค่าตอบแทน

ปัญหาที่พบคือ ในช่วงแรกๆ มีวิทยากรท้องถิ่นมาสมัครเป็นครูผู้สอนน้อย เนื่องจากเกรงว่าจะไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ และไม่เคยสอนในระบบชั้นเรียนมาก่อน ทางโรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการสอนที่โรงเรียนชุมชนจึงมีผู้มาสมัครตามต้องการ

ในด้านอาคารสถานที่ เดิมโรงเรียนใช้ที่ทำการของกลุ่มแม่บ้านและสหกรณ์ชุมชนเป็นที่จัดการเรียนการสอน แต่ประสบปัญหาคือ ทางกลุ่มแม่บ้านจำเป็นต้องใช้สถานที่ ทางโรงเรียนจึงย้ายมาสร้างอาคารเรียนชั่วคราวชั้นเดียว ขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 12 เมตร และใช้ห้องประชุมกรรมการหมู่บ้านในการจัดการเรียนการสอน และจากผลงานด้านการพัฒนาเยาวชน ชุมชน และสังคม จนเป็นที่ยอมรับทำให้มูลนิธิ CUSO และ SIF จากประเทศแคนาดาและสิงคโปร์ ได้เสนอที่จะสร้างอาคารเรียนถาวรให้ซึ่งขณะนี้ (2546) อยู่ในระหว่างการหาข้อมูลและขุดคกลงในการก่อสร้าง

ในด้านงบประมาณ ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ จากองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าหลวง พ่อค้าประชาชนและหน่วยงานทางราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเนื่องจากโรงเรียนไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้กับครูผู้สอน จึงไม่

มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการบริหารโรงเรียนมากขึ้น งบประมาณส่วนใหญ่จึงใช้จ่ายเป็นค่าสาธารณูปโภค ค่าวัสดุฝึก และการศึกษานอกสถานที่

ปัญหาที่พบคือ การไม่ต่อเนื่องของการให้ทุนสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทำให้ไม่สามารถวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้าได้ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยเตรียมโครงการ การขอทุนสนับสนุนล่วงหน้าเพื่อเสนอแก่องค์กรต่างๆ

3. การดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.1 การสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น

3.1.1 คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการที่จะพัฒนาความเป็นอยู่และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยใช้นักเรียนเป็นฐานในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ไม่พบปัญหาในการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.1.2 การกำหนดจุดประสงค์ จุดประสงค์วิชาชีพท้องถิ่น มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในชุมชนให้ผู้เรียนตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดีของสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีอาชีพและรายได้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ มีสุขภาพที่ดี เอาใจใส่ดูแลรักษาสภาพแวดล้อม อันจะส่งผลโดยตรงต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้นจึงให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติและเรียนรู้จากของจริงในด้านวิชาชีพ สังคมและวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น จนถึงสามารถสร้างสรรค์เทคนิค และนวัตกรรมในงานที่ทำได้

ปัญหาที่พบคือ ความยุ่งยากในการกำหนดจุดประสงค์ในวิชาที่เรียนที่โรงเรียนชุมชนให้สอดคล้องกับสาระวิชาที่นักเรียนเรียนอยู่ที่โรงเรียนของนักเรียนและสามารถวัดผลประเมินผลได้ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ของโรงเรียนชุมชนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของโรงเรียนที่นักเรียน เรียนอยู่

3.1.3 การกำหนดเนื้อหา โรงเรียนชุมชนมีการกำหนดเนื้อหาเพื่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่นในด้านปัญหาสุขภาพจิต การละทิ้งถิ่นฐาน การว่างงาน และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงจึงมีเนื้อหาครอบคลุม 8 กลุ่มสาระ คือ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สังคม จิตใจ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง สุขภาพ เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว และจัดให้นักเรียน เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาดังต่อไปนี้คือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาเพลงพื้นบ้าน วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิชาเกษตรปลอดภัย วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา วิชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาเพลงพื้นบ้าน วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิชาเกษตรปลอดภัย วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา และวิชางานประดิษฐ์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรียน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาเพลงพื้นบ้าน วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิชาเกษตรปลอดภัย วิชาหลักธรรมที่สำคัญทางศาสนา วิชางานประดิษฐ์ และวิชาช่างไฟฟ้าพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียน วิชาภาษาอังกฤษ วิชาเพลงพื้นบ้าน วิชาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิชาเกษตรปลอดภัย วิชาช่างไฟฟ้าพื้นฐาน วิชางานประดิษฐ์ วิชาขนบธรรมเนียมประเพณี และวิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาที่พบคือความยุ่งยากในการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่โรงเรียนชุมชนจัดขึ้น ให้สอดคล้องกับสาระวิชาที่ผู้เรียนเรียนอยู่ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยการปรับเปลี่ยน และให้นักเรียนเรียนเฉพาะเนื้อหาที่สอดคล้องกันเท่านั้นส่วนเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับสาระใดๆทางโรงเรียนชุมชนได้เปิดให้ผู้เรียน เรียนในชั่วโมงอิสระ ชั่วโมงชุมนุม และวันเสาร์ช่วงเช้า

3.1.4 การกำหนดกิจกรรม โรงเรียนชุมชนเน้นการเรียนการสอนโดยการฝึกปฏิบัติ โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนจบกระบวนการ ดังนั้นผู้สอนแต่ละคนจะมีวิธีการที่หลากหลายในการจัดกิจกรรม ซึ่งโรงเรียนมิได้กำหนดเกณฑ์การจัดกิจกรรมเอาไว้ แต่ให้ครูผู้สอนคิดเทคนิควิธีการการจัดกิจกรรมเอง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเนื้อหาวิชาและความเหมาะสม ไม่พบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1.5 การกำหนดคาบเวลาเรียน ทางโรงเรียนชุมชนจะกำหนดคาบเวลาเรียน ในหน่วยการเรียนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับคาบเวลาเรียนในการจัดแผนการสอนตาม รายวิชาของโรงเรียน จุฬาราชบุรีวิทยาและโรงเรียนจรัสวิทยา ซึ่งสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา และกิจกรรม

ปัญหาที่พบคือ ในบางภาคเรียนโรงเรียนชุมชนไม่สามารถสอนเนื้อหาต่างๆได้ครบถ้วน เนื่องจาก นักเรียนที่มาเรียนทั้งสองแห่งติดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ทำให้มีเวลาเรียนไม่พอ ในกรณี

ที่ทางโรงเรียนชุมชนมีคาบเวลาเรียนไม่พอเนื่องจากนักเรียนจากโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง ดัดกิจกรรม วันพิเศษต่าง ๆ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยจัดสอนเพิ่มเติมให้ในวันเสาร์ คาบเรียน 1 คาบ จะใช้เวลาเรียน 1 ชั่วโมง

3.1.6 การกำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล ใช้วิธีการสอบปฏิบัติมากกว่าภาค ทฤษฎี โดยมีเกณฑ์การประเมินผลตามลำดับขั้นความสามารถในการปฏิบัติ โดยมีสัดส่วนคะแนน ภาคปฏิบัติต่อคะแนนภาคทฤษฎีเป็นอัตราส่วน 80 : 20 ครูผู้สอนสามารถกำหนดวิธี และเกณฑ์ การวัดและประเมินผลได้ตามความเหมาะสม ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนจรัลวิทยามีความเห็นว่ามี คะแนนภาคปฏิบัติสูงเกินไป ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยขอให้ใช้เกณฑ์นี้ไปก่อนเพื่อรอเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อหาอัตราส่วนที่เหมาะสมของคะแนนต่อไป

3.1.7 การจัดทำเอกสารหลักสูตร ทางโรงเรียนชุมชนมีการทำเอกสารหลักสูตรไว้ 2 แบบ คือ จัดทำเอกสารหลักสูตรไว้อย่างละเอียดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่บริหาร โรงเรียน ชุมชนเป็นผู้จัดทำในรายวิชาที่ตนเองเป็นผู้สอนและอีกแบบ คือ จัดทำเอกสารหลักสูตรไว้ในภาพ รวบรวมอย่างคร่าว ๆ นอกจากนี้โรงเรียนได้จัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ไว้รองรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกด้วย

ปัญหาที่พบคือ ครูไม่มีคู่มือในวิชาที่สอน หรือในบางวิชาที่มี ครูผู้สอนก็ไม่มี ความถนัดใน การใช้ ทางโรงเรียนชุมชนยังไม่มีแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

3.1.8 การตรวจคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร ทางโรงเรียนได้ทำเอกสารประเมิน ในด้านความสมบูรณ์ ความทันสมัยและความยากง่ายของเนื้อหาให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งทำ หน้าที่เป็นครูผู้สอนว่าควรปรับลดหรือเพิ่มส่วนใดบ้าง โดยเน้นการนำไปใช้ได้เหมาะสมกับ ผู้เรียนและสภาพปัจจุบัน

ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนไม่ให้ข้อมูลตามสภาพจริง ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยสร้าง ความเข้าใจ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการตรวจคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร และ ประชุมอภิปรายหลังการประเมินการตรวจคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร

3.2 การนำหลักสูตรไปใช้

โรงเรียนดำเนินการใช้หลักสูตรควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรไปเป็นระยะ ซึ่งได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องการใช้หลักสูตรออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร และด้านงานสอนดังนี้

3.2.1 การบริหารและบริการหลักสูตร

3.2.1.1 การเตรียมบุคลากรที่สอนในโรงเรียนชุมชนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาอาชีพต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกันในเรื่องการศึกษา ดังนั้นจึงเตรียมบุคลากรเพื่อเข้าสู่การสอน โดยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคนิควิธีการสอน และการวัดผลประเมินผล หรือเคยเป็นครูผู้สอนมาก่อน ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง ระหว่างดำเนินการสอนและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง ขั้นตอนเทคนิควิธีการสอน และการวัดผลประเมินผล

ปัญหาที่พบคือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแตกต่างกันมากในด้านคุณวุฒิทางการศึกษา ทำให้ต้องใช้เวลามากในการสร้างความเข้าใจ ในขั้นตอนและวิธีการสอนต่างๆ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยให้ครูที่มีความชำนาญด้านเทคนิควิธีการสอนเป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำขั้นตอนและวิธีการต่างๆ

3.2.1.2 การจัดตารางสอน โรงเรียนชุมชนไม่ได้จัดตารางการเรียนการสอนทั้งวันแต่ทางโรงเรียนจะจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับรายวิชาเรียน ที่มีหน่วยการเรียนตรงกับวิชาที่โรงเรียนชุมชนเปิดสอนและเปิดสอนวิชาชีพตามที่นักเรียนสนใจในช่วงโม่งอิสระและชุมนุมของระดับมัธยม

ปัญหาที่พบคือ การที่ไม่สามารถจัดให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนมีชั่วโมงสอนติดกันได้ ทำให้ต้องเสียเวลาสอนสัปดาห์ละหลายครั้ง ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยให้ค่าตอบแทนเพื่อชดเชยรายได้ แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนไม่ยอมรับค่าตอบแทน

3.2.1.3 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนชุมชนจะจัดหาครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความจำเป็นให้โดยอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา และโรงเรียนจรัสวิทยา รวมทั้งการรับบริจาควัสดุครุภัณฑ์ จากองค์กรต่าง ๆ ด้วย ส่วนวัสดุฝึกหรือวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นครูและนักเรียนเป็นผู้จัดหาเอง

ปัญหาที่พบคือปัญหาในการขนย้ายสื่อการเรียนการสอนที่มีน้ำหนักมาก หรือมีหลายชั้น และวัสดุสิ้นเปลืองบางอย่างมีราคาแพงไม่สามารถจัดซื้อได้ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขนย้ายสื่อ และขอทุนสนับสนุนจากโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาและโรงเรียนจรัสวิทยา ในการจัดซื้อวัสดุที่มีราคาแพง

3.2.1.4 การเตรียมอาคารสถานที่ ในเริ่มแรกของการจัดตั้งโรงเรียนชุมชนทางโรงเรียนได้ ขอยืมอาคารที่ทำการของกลุ่มแม่บ้านและสหกรณ์ ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน

ปัญหาที่พบคือ เนื่องจากทางกลุ่มแม่บ้านมีความจำเป็นต้องใช้อาคารดังกล่าว ทางโรงเรียน จึงได้ย้ายสถานที่เรียนมาจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวชั้นเดียว ในบริเวณบ้านของผู้บริหารโรงเรียน และยังใช้ห้องโถงซึ่งเป็นที่พักของกรรมการหมู่บ้านเป็นที่ทำการเรียนการสอนชั่วคราว นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเรื่องฝนสาดเข้ามาในอาคารเรียน เนื่องจากเป็นอาคารเรียนชั่วคราว ทางโรงเรียนจำเป็นต้องใช้ไปก่อน ในระหว่างที่รออาคารถาวรจากมูลนิธิ CUSO และ SIF ซึ่งจะ บริจาคเงินในการเช่าซื้อที่ดินและสร้างอาคารเรียนให้

3.2.1.5 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย โรงเรียนชุมชนได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กร และมูลนิธิ ต่างๆ รวมทั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยโรงเรียนใช้งบประมาณส่วนใหญ่ไปกับค่า วัสดุครุภัณฑ์ รวมทั้งค่าน้ำประปา และค่าไฟฟ้า ส่วนค่าตอบแทนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ ครูผู้สอนนั้นทางโรงเรียนไม่ต้องจัดงบประมาณให้เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สอนโดยไม่รับค่าตอบแทน

ปัญหาที่พบคือบางครั้งทางโรงเรียนชุมชนขาดแคลนงบประมาณจนไม่สามารถซื้อวัสดุเร่งด่วนเพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยผู้บริหารโรงเรียนชุมชนจะ ดำรงจ่ายให้ไปก่อนแล้วหักคืนจากงบประมาณในงวดต่อไป

3.2.1.6 การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร ทางโรงเรียนชุมชนมีการนิเทศและติดตาม การใช้หลักสูตร โดยผู้บริหารอย่างไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่เป็นการปรึกษาหารือและแนะนำเกี่ยวกับ การสอน การใช้หลักสูตร การวัดและประเมินผล

ปัญหาที่พบคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนยังขาดทักษะในการสอน และไม่ บอกปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดย สร้างความเข้าใจและลด ความวิตกกังวล และให้ตระหนักถึงการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อพัฒนาตนเองและผลสัมฤทธิ์ที่ดีของนักเรียน

3.2.2. งานสอน

3.2.2.1 การวางแผนการสอนของครูผู้สอนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกมีการจัดทำ กำหนดและแผนการสอน ส่วนกลุ่มที่สองครูไม่มีการจัดทำแผนการสอนมีเพียงการจัดทำกำหนด การสอนอย่างคร่าว ๆ เป็นเรื่อง ๆ โดยการวางแผนการสอนหรือกำหนดการสอนนั้น จะมีการ ประชุม วางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนชุมชน โรงเรียนจรัสวิทยา และโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยา

เพื่อให้ เนื้อหาการเรียนการสอน จำนวนคาบเรียน จุดประสงค์มีความสอดคล้องใกล้เคียงและ สัมพันธ์กัน

ปัญหาที่พบคือไม่สามารถสอนตามแผนการสอนที่วางไว้ได้ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหา โดยให้นักเรียนมาเรียนเพิ่มในชั่วโมงสระ ชั่วโมงชุมนุม และวันเสาร์ช่วงเช้า

3.2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการ เสริมสร้างทักษะในงานปฏิบัติโดยฝึกปฏิบัติทุกขั้นตอนอย่างละเอียด และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้คอยและนำและเสริมแรงโดยจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ให้ตาม ความเหมาะสม ของผู้เรียน ในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาปฏิบัติครูผู้สอนจะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

ปัญหาที่พบคือ ทางโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ทางโรงเรียนชุมชนแก้ปัญหาโดยประชุมวางแผนการสอน โดยบูรณาการวิชาต่างๆเข้าด้วยกันก่อน ที่จะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการจัดกิจกรรมและการใช้ งบประมาณ

3.2.2.3 การจัด/ผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนของครูส่วน ใหญ่เป็นของจริง อาจเป็นวัสดุอุปกรณ์ ครูภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ โดยครูเป็นผู้จัดทำหรือนำมาเอง ทางโรงเรียนชุมชนเป็นผู้สนับสนุนจัดหาสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ วัสดุทัศน แผนภาพ ประกอบการศึกษา และหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ปัญหาที่พบคือ บางครั้งวัสดุเกิดการชำรุดระหว่าง ขนย้ายหรือระหว่างใช้ประกอบการสอน และทางโรงเรียนชุมชนยัง ไม่มีแนวทางในการแก้ปัญหานี้

3.2.2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูมีการวัดผลการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะด้าน การปฏิบัติ มีการวัดผลตลอดกระบวนการที่นักเรียนปฏิบัติและให้คะแนนจากการประเมินชิ้นงาน ที่นักเรียนนำส่ง มีคะแนนจิตพิสัยซึ่งสังเกตในเรื่องความเสียสละ ความรับผิดชอบ และการ ทำงานเป็นกลุ่ม มีการเก็บคะแนนภาคปฏิบัติและทฤษฎีเป็นอัตราส่วน 80 : 20 โดยคะแนนปลาย ภาคซึ่งเป็นภาคทฤษฎีครูผู้สอนที่นักเรียนเรียนอยู่จะเป็นผู้สอบเก็บคะแนนเอง

ปัญหาที่พบคืออัตราส่วนคะแนนแตกต่างกันมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนที่ไม่ถนัดด้านการ ปฏิบัติได้คะแนนน้อย ส่งผลต่อผลการเรียนปลายภาค โรงเรียนชุมชนยังไม่มีแนวทางในการแก้ ปัญหานี้ เนื่องจากรอการเก็บข้อมูลเพื่อหาอัตราส่วนของคะแนนที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน:กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนตำบลท่าหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจในการนำมาอภิปราย ดังนี้

การเตรียมการและการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น

การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า มีการเตรียมการ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นอย่างเป็นระบบและใช้ระยะเวลาานาน โดยศึกษาจากงานวิจัยใน ชุมชน ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน และมีการดำเนินการแก้ปัญหาในส่วนอื่นๆ เช่น ปัญหาด้านการเกษตร ซึ่งเป็นการทดลองแนวคิด โดยเป็นการแก้ปัญหา นำร่อง เพื่อสังเกตการให้ความร่วมมือกันของชุมชน ว่าน่าจะมีความเป็นไปได้ในการให้ความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาอื่น ๆ มากน้อยเพียงใด จากผลการสังเกตและผลงานต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมั่น และศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน และการให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีของคนในชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และจากการมีผลงานด้านการแก้ปัญหาในชุมชน โดยการร่วมมือกันอย่างจริงจัง จนเป็นที่ยอมรับของมูลนิธิและองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ และทางองค์กรต่างๆ ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาศึกษาดูงานกันเป็นระยะๆ ทั้งในด้านการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในชุมชนเกษตร การเรียนวิชาเกษตรนอกห้องเรียน โดยให้ผู้เรียนเรียนจากของจริง และจัดให้มีผู้นำวัยเกษตรกรเพื่อเผยแพร่การทำเกษตรปลอดสารพิษ จากผลงานดังกล่าวทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนเกิดความมั่นใจในการที่จะเริ่มโครงการในการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน สร้างแนวคิดที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ในรูปของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ชุมชนก่อตั้งขึ้น มีแนวการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนไปสอบแข่งขันกัน ในภาครัฐหรือเอกชน แต่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ทักษะในการสร้างอาชีพ สร้างสรรค์ ประยุกต์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ให้สามารถสร้างรายได้ จนสามารถประกอบอาชีพในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อคนในชุมชนได้อาศัยชุมชนเป็นที่อยู่และที่ทำงาน จะทำให้เกิดความรักและห่วงใยในศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และใส่ใจในการแก้ปัญหาในชุมชนเพื่อความเป็นปกติสุขของชุมชน รวมทั้งมีเวลาดูแลครอบครัวทำให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งจะทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนลดน้อยลงจนหายไปที่สุด

การหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า การหาแหล่งทรัพยากรด้านบุคลากร นั้น มีการคัดสรรจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ทั้งหลักสูตรและการสอน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและ ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นความโชคดีของชาวชุมชนบ้านหลวง ที่มีความพร้อมในด้านบุคลากร และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความสามัคคี เสียสละ และร่วมมือกันที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง และจากการร่วมมือกันทำให้ขั้นตอนการสรรหาบุคลากรเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ต่างๆในชุมชนเป็นไปด้วยความราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

ส่วนในด้านงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า คณะทำงานและผู้บริหารโรงเรียนชุมชนยังขาด การสรรหาแหล่งงบประมาณเพื่อมาสนับสนุนกิจการต่างๆของโรงเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งอาจเป็น เพราะทางโรงเรียนชุมชนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้งบประมาณในการบริหารโรงเรียนมากนัก เนื่องจากไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนและไม่ได้เปิดสอน ตลอดวันหรือทุกวัน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดหาเอง จากการ สัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียนชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ และไม่นำผลการสัมภาษณ์มา ประกอบการวิจัย พบว่า ทางผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชนไม่ต้องการให้โรงเรียนมีงบประมาณ ต่างๆเข้ามามากเกินไปนัก เนื่องจากสังคมจะมองว่าเป็นการหารายได้ของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน หรือเกิดความสงสัย ไม่แน่ใจ ไม่โปร่งใสในการบริหารงบประมาณ อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง ใน กลุ่มคณะทำงานและชุมชน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงรับการสนับสนุนงบประมาณอย่างจำกัด และ หลีกเลี่ยง เงินสนับสนุนที่ส่งผลทางการเมือง แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ทาง โรงเรียนยังขาด แคลนวัสดุอุปกรณ์อยู่มาก และการที่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ ครูผู้สอนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวในกิจกรรมต่างๆบ่อยครั้งนั้น อาจส่งผลต่อการทำงานในระยะ ยาว ซึ่งในอนาคตอาจทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรในด้านต่างๆได้ ดังนั้นเมื่อมีผู้ให้การ สนับสนุนด้านงบประมาณไม่ว่าจะมาจากแหล่งใดๆก็ตามที่ไม่ผิดกฎหมาย ทาง โรงเรียนจึงควร รับไว้และจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการ มีบัญชีรายรับรายจ่ายที่ตรวจสอบได้และเผยแพร่ข้อมูลด้าน การเงินให้ชุมชนได้รับทราบในโอกาสต่างๆ เช่นการประชุมผู้ปกครอง งานแสดงนิทรรศการของ โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เกิดความโปร่งใสและทางโรงเรียนก็จะมียกงบประมาณในการบริหารจัดการ การกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

การสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น

การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และคณะกรรมการนี้ได้มาจากการประชุมคัดสรร เลือกตัวแทน ซึ่งมีทั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรหรือนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา อันได้แก่ อดีตผู้บริหารโรงเรียน และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการของสังคม อันได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียน ซึ่งตรงกับที่ สงัดอุทรานันท์(2532) ให้ความเห็นว่า ผู้มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา กลุ่มผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนด้านการพัฒนาหลักสูตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการทางสังคม และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน

การกำหนดจุดประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียนชุมชน เป็นจุดประสงค์ย่อยที่ตอบสนองต่อความต้องการของวัตถุประสงค์หลักคือความต้องการที่จะแก้ปัญหาในชุมชน ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชนจึงตอบสนองต่อการแก้ปัญหาในชุมชน ซึ่งตรงกับเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดจุดประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ซึ่งกล่าวว่า นักพัฒนาหลักสูตรต้องพิจารณา กำหนดจุดประสงค์อย่างรอบคอบ และกำหนดอย่างชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับปรัชญา และค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความต้องการของสังคม และผู้เรียนตลอดจนมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะ หรือ ทฤษฎีกับการปฏิบัติ นอกจากนี้ทางโรงเรียนชุมชนยังใช้จุดประสงค์เป็นกรอบในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรม ประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้การดำเนินการสอนเป็นไปในแนวทางเดียวกันและบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาในชุมชน

ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระ และ กิจกรรม จากผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนในชุมชนเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และ จัดให้เรียนตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน สอดคล้องกับวัยและประสบการณ์เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความ

ถนัดของผู้เรียนกิจกรรม การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง และเรียนรู้จากของจริง ซึ่งสอดคล้องกับรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในชุมชนเนื่องจากเป็นวิชาชีพต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะในวิชาชีพ

การกำหนดคาบเวลาเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ทางโรงเรียนชุมชนกำหนดคาบเวลาเรียน โดยประชุมปรึกษาหารือกับ โรงเรียนจุฬาราชฎูร์วิทยา และ โรงเรียนจรัสวิทยา เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในโรงเรียนดังกล่าว ซึ่งประสบปัญหาไม่สามารถทำการเรียนการสอนได้ทันตามกำหนด เนื่องจากทางโรงเรียนทั้งสองต้องจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถมาเรียนที่โรงเรียนชุมชนได้ ผู้วิจัยคิดว่าควรกำหนดคาบเวลาเรียนทั้งหลักสูตรให้สอดคล้องกับเวลาเรียนจริงๆของผู้เรียนซึ่งหักจากวันที่ผู้เรียนต้องร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ แต่ปัญหาคือทางโรงเรียนจรัสวิทยาและจุฬาราชฎูร์วิทยาไม่สามารถกำหนดหรือระบุกิจกรรมของนักเรียนทั้งปีได้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมนั้นบางปีมีงบประมาณหรือมีนโยบายในการจัด ก็มีความพร้อมสามารถจัดกิจกรรมได้ บางกิจกรรมทางโรงเรียนไม่มีความพร้อมก็จะข้ามไปต่างๆที่ระบุไว้ในแผนกิจกรรมประจำปีแล้ว ซึ่งทำให้ลำบากต่อการวางแผนการจกคาบเรียนทั้งหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนต้องเพิ่มภาระในการไปเรียนซ่อมเสริมในวันเสาร์หรือวันหยุดอื่นๆ และบางครั้งทางโรงเรียนชุมชนจำเป็นต้องตัดเนื้อหาบางเนื้อหาทิ้งไปเนื่องจากไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทันตามกำหนด

การกำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่ามีกำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลเพียงกว้างๆ คือ ให้ผู้เรียนสามารถรู้ขั้นตอนการปฏิบัติจนถึงปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งแต่ละระดับความสามารถนั้นขึ้นอยู่กับวัยวุฒิและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเกณฑ์การวัดผลประเมินผลนั้นค่อนข้างจะมีกรอบการวัดที่กว้างโดยไม่สามารถระบุขั้นความสามารถออกมาเป็นคะแนนได้อย่างถูกต้อง ครูผู้สอนแต่ละท่านอาจให้ค่าคะแนนในผู้เรียนแต่ละคนต่างกันโดยไม่มีเกณฑ์หรือมาตรฐานกลางของคะแนนไว้เป็นตัวเปรียบเทียบ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทางโรงเรียนชุมชนควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างวิทยากรท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและการประเมินผลเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยอาจทำในรูปแบบเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะต่างๆที่พึงประสงค์ในแต่ละวิชาหรือแต่ละชั้นงาน และทำในรูปแบบตารางการให้คะแนนเพื่อความสะดวกและสะดวกของผู้สอน ผู้เรียนเองก็สามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองได้ว่าอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงในด้านใดบ้าง ผู้สอนก็จะสามารถประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ง่าย อันจะนำมาซึ่งการยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้ทัดเทียมกับโรงเรียนของรัฐบาล ดังนั้น

จึงควรกำหนดกรอบการวัดผลประเมินผลให้แคบลง โดยอาจแบ่งเป็นการวัดผลออกเป็น ด้านความสามารถ ด้านทฤษฎี ด้านจิตพิสัย(รับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ) โดยด้านความสามารถอาจแบ่งออกเป็น ความสามารถในการวางแผนตามขั้นตอน การใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง การแก้ปัญหาระหว่างการ ทำงาน ความละเอียดพิถีพิถันในชิ้นงาน ความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องรูปแบบและการนำไปใช้ งาน หรือการคิดมูลค่าเพิ่มให้กับชิ้นงาน ด้านทฤษฎีอาจแบ่งออกเป็น ขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติที่ถูกต้อง การเลือกวัสดุ อุปกรณ์ให้เหมาะกับชิ้นงาน การเลือกวัสดุทดแทน การตลาด ด้านจิตพิสัย อาจแบ่งออกเป็นความรับผิดชอบต่องานที่ทำ การช่วยเหลือผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อต่อแม่ ความขยันหมั่นเพียร

การจัดทำเอกสารหลักสูตร จากการวิจัยพบว่าการจัดทำแผนการสอนมีความแตกต่างกัน และมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้ที่ทำแผนการสอนอย่างละเอียดเป็นรายชั่วโมงนั้น กลับประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไม่ตรงกับกำหนดและแผนการสอน แต่ผู้จัดทำเพียงกำหนดการสอนไว้อย่างกว้างๆเป็นเรื่อยๆ กลับไม่ประสบปัญหานี้นั้นอาจเป็นเพราะความไม่แน่นอนของการมาเรียนที่โรงเรียนชุมชนของนักเรียนโรงเรียนจรัสวิทยา และ จุฬาราชบุรีวิทยา เนื่องจากการติดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆรวมถึงความไม่แน่นอนของสภาพอากาศซึ่งส่งผลต่อการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติของบางวิชาอีกด้วย โรงเรียนชุมชนได้พยายามจัดหาเอกสารหลักสูตรอื่นๆ เช่น คู่มือครู และ หนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ไม่สามารถหาได้ครบทุกวิชาและโดยเฉพาะคู่มือครูนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ถนัดที่จะใช้เนื่องจากเห็นว่าไม่มีเนื้อหาไม่ตรงกับสิ่งที่ตนจะสอน มีภาษาที่ยากต่อการเข้าใจ มีการวัดผลประเมินผลที่เป็นรูปแบบมากเกินไป

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร จากการวิจัยพบว่าทางโรงเรียนชุมชนไม่มีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรนอกจากการทดลองใช้และประเมินความยากง่าย ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและความทันสมัยเท่านั้น ซึ่งจุดนี้ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะทำให้เกิดปัญหาสะสมในการใช้หลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรอาจไม่ตรงกับสภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรม และการวัดผลประเมินผล เนื่องจากไม่มีหลักสูตรใดสมบูรณ์พร้อมทั้งในด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรม และ การวัดผลประเมินผล โดยไม่ผ่านการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่องต่างๆก่อน ตามที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและวัสดุต่างๆเพื่อนำผลมาปรับปรุงหาข้อบกพร่องก่อนการนำไปใช้จริงๆ โดยคณะทำงานต้องวางแผนอย่างมีขั้นตอนและระบบ เมื่อพิจารณาพบข้อบกพร่องหรือปัญหาแล้ว จึงนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อน จากนั้นคณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่มทดลอง

และกำหนดวิธีการประเมินผลเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ วัสดุหลักสูตรหรือสื่อการเรียนการสอนต่างๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพราะเป็นการนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ดังที่ สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มนั้นไปปฏิบัติให้เกิดผล รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ในสองประเด็นคือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร และด้านการสอน

1. การบริหารและบริการหลักสูตร

การเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนชุมชนมีความพร้อมในเรื่องจำนวนของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะมาทำหน้าที่สอนในโรงเรียนชุมชนแต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ขาดทักษะในด้านเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมินผล ซึ่งถึงแม้จะมีการอบรมในเรื่องดังกล่าวก่อนทำการสอนและให้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคนิคและวิธีการสอนเป็นที่เล็งระหว่างการสอนก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะยังไม่พอเพียง ควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมหรือส่งเข้าไปร่วมอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรและเทคนิคการสอนเป็นระยะๆ เพื่อสร้างทักษะและวิธีการใหม่ๆ ในการสอน จะทำให้วิทยากรท้องถิ่นซึ่งทรงความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้อาจให้วิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนได้เข้าไปสังเกตการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนจรัสวิทยาและจุฬาราชวิทยาลัยอีกด้วย เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอน และนำมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป

การจัดตารางสอน ในการจัดตารางสอนนั้น ผลการวิจัยพบว่า การจัดตารางสอนขึ้นอยู่กับตารางสอนของโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย และ โรงเรียนจรัสวิทยา ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคาบสอนที่ไม่ติดต่อกันในหนึ่งวัน และสัปดาห์หนึ่งอาจต้องเสียสละเวลาสอนหลายวัน ซึ่งอาจส่งผลต่อรายได้และวิชาชีพของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสละเวลาสอนโดยไม่รับค่าตอบแทนจากโรงเรียนชุมชน ถึงแม้การวิจัยจะไม่พบปัญหานี้ก็ตาม แต่ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะส่งผลต่อการขาดแคลนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะมาทำหน้าที่สอนในอนาคตได้ เนื่องจากวิทยากรท้องถิ่นเองก็มีภาระในการทำงานถึงแม้ว่าวิทยากรท้องถิ่นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพอิสระ หรือมีกิจการของตนเองก็ตาม สาเหตุอีกประการที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้วิทยากรท้องถิ่นไม่ยอมรับค่าตอบแทน น่าจะมีสาเหตุสองประการคือ ประการแรก ทางวิทยากรท้องถิ่นได้ปรวาราณาตัวมาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่คิดค่าตอบแทนตั้งแต่ต้น จึงมีความรู้สึกละเอียดใจและไม่สบายใจรวมทั้งเกรงว่าคนในชุมชนจะมองว่าเป็นการมาช่วยโดยหวังผลตอบแทน จึงไม่กล้ารับค่าตอบแทนดังกล่าว สาเหตุอีกประการน่าจะมาจากการที่ทางวิทยากรท้องถิ่นเข้าใจถึงสภาพทางการเงินและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของโรงเรียนชุมชนจึงไม่รับค่าตอบแทน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าโรงเรียนชุมชนได้จัดสรรงบประมาณต่างๆที่ผู้วิจัยเสนอตั้งข้างต้นในส่วนของเรื่องงบประมาณ และจัดสรรงบประมาณไว้เป็นส่วนที่เป็นค่าตอบแทนสำหรับวิทยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะก็น่าจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้

การจัดบริการวัสดุหลักสูตร และ สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนชุมชนได้จัดบริการวัสดุต่างๆให้ตามความจำเป็น ส่วนสื่อการเรียนการสอนนั้นส่วนใหญ่ครูผู้สอนเป็นผู้นำมา ซึ่งผู้วิจัย มีความเห็นว่าทั้งข้อดีและข้อเสีย คือ ในข้อดีนั้นผู้สอนสามารถใช้สื่อได้ตรงกับเนื้อหาและความต้องการเพราะเป็นผู้เตรียมสื่อมาเอง แต่มีข้อเสียคือ ผู้สอนอาจเกิดความลำบากในการขนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยเฉพาะสื่อที่มีน้ำหนักมากอาจส่งผลให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ประกอบการสอนได้ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าทางโรงเรียนชุมชนควรจัดบริการเรื่องดังกล่าวหรืออาจจัดสรรงบประมาณให้ครูเป็นผู้จัดซื้อสื่อวัสดุการเรียนการสอนต่างๆนำมาเก็บไว้ที่โรงเรียนเพื่อความสะดวก ตามที่กรมวิชาการ (2543) กล่าวว่า หน่วยงานต้นสังกัดโรงเรียน และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดหาเอกสารและวัสดุหลักสูตรมาบริการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังได้จัดหาสื่อการเรียนการสอนอื่นๆเพิ่มเติมด้วยตนเอง เพราะบางครั้งครูได้พบเห็นสื่อที่น่าสนใจและตรงกับความต้องการแต่ไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงินงบประมาณ เนื่องจากคิดขั้นตอนในการขอเบิก จึงต้องจัดซื้อด้วยเงินส่วนตัว

การเตรียมอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า อาคารเรียนที่ใช้ทำการเรียนการสอนเป็นอาคารเรียนชั่วคราวอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี มีป่าขนิเทศ แผ่นภาพประกอบการศึกษาดารางสอนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีโต๊ะเก้าอี้ตามขนาดที่เหมาะสมกับผู้เรียน โรงเรียนใช้สถานที่ทำการเกษตรซึ่งอยู่ติดกับอาคารเรียนชั่วคราวในการฝึกทักษะ ในวิชาเกษตรอินทรีย์ และใช้อาคารหอประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นโรงฝึกงานหรือทำงานภาคปฏิบัติในวิชาต่างๆรวมกัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีความคิดว่า เมื่อได้รับงบประมาณในการสร้างอาคารจากมูลนิธิ CUSO และมูลนิธิ SIF แล้วควรแบ่งห้องฝึกงานในวิชาต่างๆให้เป็นสัดส่วน เพื่อเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้เป็นระเบียบและสะดวกต่อการนำมาใช้

ในด้านการเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย ผลการวิจัยพบว่าทางโรงเรียนชุมชนได้รับเงินสนับสนุนจากมูลนิธิต่างๆ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 8 ว่าด้วยเรื่องทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ว่าให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลและครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน เอกชนฯ และพบว่าทางโรงเรียนชุมชน ไม่สามารถเตรียมงบประมาณไว้เป็นสัดส่วนหรือแบ่งแยกงบประมาณต่างๆไว้ล่วงหน้าได้ เนื่องจากเงินสนับสนุนที่ได้จากมูลนิธิและองค์กรต่างๆไม่ได้รับมาในคราวเดียวกัน และไม่มียอดของงบประมาณที่คงที่ ทางโรงเรียนทำเพียงบัญชีรายรับรายจ่ายคร่าวๆและใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นค่าสื่อวัสดุการเรียนการสอนและค่าสาธารณูปโภคต่างๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนชุมชนไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านการเงินโดยเฉพาะ งานส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ซึ่งสร้างภาระและความหนักใจให้กับผู้บริหารจึงควรให้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่การเงินขึ้นเพื่อรับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าว

การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ทำการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรคือผู้บริหารโรงเรียน แต่ไม่ได้ทำอย่างเป็นทางการแต่เป็นไปในลักษณะปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและการใช้หลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับสังค อุทรานันท์ (2530) ที่ว่า หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษาคือ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือไม่ใช่ว่าการตรวจสอบเพื่อจับผิด

2. การสอน

การวางแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนชุมชนจะทำแผนการสอนและกำหนดการสอนอย่างละเอียด แต่ครูที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำเพียงกำหนดการสอนเป็นเรื่อยๆเท่านั้น มีข้อที่น่าสังเกตคือ ผู้ที่ไม่ได้ทำแผนการสอนอย่างละเอียดนั้น สามารถสอนได้ทันตามกำหนดเวลาเรียนและครบถ้วนด้านเนื้อหา อาจเป็นเพราะสามารถรวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาสอนด้วยกัน หรือสามารถตัดเนื้อหาในส่วนที่มีความสำคัญน้อยออกไป แต่ยังคงสามารถสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนที่ไม่ได้เขียนแผนการสอนนั้นสามารถสอนโดยการสาธิต หรือถ่ายทอดเป็นคำพูดได้ดี แต่ไม่มีความชำนาญเรื่องการเขียนเนื่องจากวุฒิทางการศึกษาน้อย และเว้นว่างจากการใช้ภาษาเขียนมาเป็นเวลานาน จึงทำให้ไม่สามารถเขียนแผนการสอนอย่างละเอียดออกมาได้ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการเขียนแผนการสอนนั้นจะยังคงช่วยในเรื่องการเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา การจัดกิจกรรมและการวัดผลประเมินผลได้ดีกว่า การจัดทำเพียงกำหนดการสอน และยังสามารถให้ผู้อื่นสอนหรือทำกิจกรรมแทนได้ในกรณีที่ไม่สามารถมาทำการสอนได้ ซึ่งตรงกับ บุญชม ศรีสะอาด (2537) ได้กล่าวถึงการวางแผนการสอนที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีกำหนดเวลาที่ใช้สอน กำหนดเรื่องที่จะสอนก่อนและหลังว่าจะสอนอย่างไร และมีวิธีวัดผลอย่างไร

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจากของจริงในวิชาปฏิบัติ หรือวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ตรงที่ดีที่สุดให้กับผู้เรียน แต่บางครั้งเมื่อทำกิจกรรมซ้ำๆเป็นเวลานานๆ ผู้เรียนอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้ จึงควรมีวิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้นเช่น ใช้เกม เพลง จัดกิจกรรม สถานการณ์จำลอง เพื่อให้การเรียนการสอนสนุกสนานยิ่งขึ้น ดังที่ พิมพานาคสุข (2527) ที่กล่าวว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้นักเรียนเรียนได้ดี เพราะถ้านักเรียนรู้สึกว่าการสอนสนุกก็มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ทำให้นักเรียนรักการเรียนสนใจ และ ตั้งใจเรียนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการอบรมด้านเทคนิค วิธีการสอนให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อจะได้นำเทคนิควิธีการต่างๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

ในด้านการจัด/ผลิต และใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีการจัด/ผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง และ สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นของจริง หรือทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ซึ่งส่งผลดีต่อผู้เรียนในด้านการได้เห็น ได้สัมผัสเรียนรู้จากของจริง ซึ่งตรงกับ นงนุช สีสันต์ (2539) ที่กล่าวว่า การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักการใช้สื่อ ความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม เลือกสื่อที่เร้าความสนใจของผู้เรียน และมี

ความสะดวกในการใช้งานโดยอาจจะเป็นสื่อของจริงที่หาได้จากสิ่งใกล้ตัวนักเรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการจัดของสื่อ ขณะขนย้ายและขณะใช้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิทยากรท้องถิ่น เนื่องจากสื่อส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ต้องใช้ในการทำงาน หรือเป็นชิ้นงานที่ต้องนำไปขาย แต่วิทยากรท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องนำมาใช้ หรือนำมาให้ดูเป็นตัวอย่าง เกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะเก็บผลงานของนักเรียนที่เคยทำไว้ในรุ่นก่อนๆ มาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน หรือถ้ามีความเป็นไปได้ในเรื่องของงบประมาณ ทางโรงเรียนชุมชนอาจจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนต่อไป

ด้านการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่า ครูมีการวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเน้นทักษะด้านการปฏิบัติ ในการวัดผลมีวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสอบปากเปล่า ให้นักเรียนสาธิตหรือแสดงให้ดู สังเกตขั้นตอนการปฏิบัติงานและกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ที่ว่า ครูควรสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ ในการวัดผลและประเมินผลเองเพื่อที่จะได้ทราบว่า ผลที่เกิดจากการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขบ้าง และผู้เรียนได้บรรลุหรือพัฒนาความก้าวหน้าตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ตั้งเอาไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ยังมีการวัดผลในภาคความรู้โดยการสอบปลายภาคซึ่งครูประจำชั้นประจำวิชา ที่นักเรียนสังกัดอยู่จะเป็นผู้วัดผลประเมินผล และนำคะแนนมารวมกับคะแนนสอบภาคปฏิบัติเป็นผลการเรียนปลายภาค คิดเป็นอัตราส่วน 80 : 20 (ปฏิบัติ : ทฤษฎี) ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรเพิ่มสัดส่วนในภาคทฤษฎีให้มากขึ้นเป็น 70 : 30 (ปฏิบัติ : ทฤษฎี) เพื่อเพิ่มความรู้ในหลักวิชาการให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ไม่มีทักษะด้านการปฏิบัติได้มีโอกาสทำผลการเรียนออกมาได้ดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดโดยชุมชน:กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะกับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชน

1.1 ควรสร้างความเข้าใจในรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล ประเมินผล ที่หลากหลายและเป็นระบบระเบียบตามหลักการจัดการเรียนการสอนและการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งสร้างเจตคติที่ดีในเรื่องการนิเทศการสอน ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการนิเทศการสอน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งๆขึ้นไป

1.2 ควรสำรวจความต้องการ และจัดการประชุมสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ ให้กับครูผู้สอน โดยร่วมมือกับโรงเรียนจุฬาราชบุรีวิทยาและโรงเรียนจรัสวิทยา ในการจัดการสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรสำรวจความต้องการของครูผู้สอน เกี่ยวกับความต้องการในการศึกษาดูงานหรือสังเกตการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของสถาบันที่สอนด้านวิชาชีพ แล้วจัดให้ผู้สอนไปศึกษา ดูงาน หรือสังเกตการสอนในสถาบันต่างๆ เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ เพื่อเรียนรู้เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรม และการวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย

1.4 จัดหาทุนหรือส่งเสริมให้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้ ได้เข้ารับการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ในด้านเทคนิค นวัตกรรม ในสาขาวิชาชีพของตนเองเพื่อพัฒนาทักษะ และเนื้อหาอันจะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน

2. วิทยากรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนชุมชน

2.1 ควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล เมื่อมีการจัดอบรม สัมมนา เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และเมื่อมีโอกาสควรพัฒนาตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า นวัตกรรม ที่เกี่ยวกับวิชาชีพของตน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนชุมชน

2.2 ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษา และสร้างเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค จากบริบททางสังคมในการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น ในโรงเรียนชุมชน
2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน เกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาและการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาในชุมชน
3. ควรมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อดูผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย